אלא לאו דאתא בשבתא וקתני אוסרין ואין מערבין אין מבטלין שמע מינה [א]אמר רב יוסף לא שמיע לי הא שמעתא [ב]אמר ליה אביי את אמרת ניהלן ואהא אמרת ניהלן דאמר [ג]שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה ואמרת לן עלה כי אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא שתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל זו לפנים מזו מתוך שאוסרין זה על זה מבטלין א"ל אנא אמינא משמיה דשמואל הכי [ד]והאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אנשי חצר ולא אנשי חצירות אמר ליה כי אמרת לן אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו אהא אמרת לן [ה]שהמבוי לחצירות כחצר לבתים גופא אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה [ו]ורבי יוחנן אמר [א]יש ביטול רשות מחצר לחצר [ב]ויש ביטול רשות בחורבה וצריכא דאי אשמעינן מחצר לחצר בהא קאמר שמואל משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד אבל חורבה דתשמישתא חדא לתרווייהו אימא מודי ליה לרבי יוחנן וכי אתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהך מודי ליה לשמואל צריכא אמר אביי הא דאמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר לא אמרן אלא בשתי חצירות ופתח אחד ביניהן אבל ב' חצירות זו לפנים מזו מתוך שאוסרין מבטלין רבא אמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין כיצד נתנו עירובן [ז]בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות שכח אחד מן החיצונה ולא עירב פנימית מותרת וחיצונה אסורה נתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן ניבטיל ליבטיל לבני פנימית ליתא לערובייהו גבייהו ליבטיל לבני חיצונה אין בטול רשות מחצר לחצר האי בר חיצונה למאן נבטיל ליבטיל לבני חיצונה איכא פנימית דאסרה עלייהו ליבטיל לבני פנימית אין ביטול רשות מחצר לחצר נתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות האי בר פנימית למאן נבטיל ליבטיל לבני הפנימית איכא חיצונה דאסרה עלייהו ליבטיל לבני חיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא. אלמא ביטול רשות לא תקון אלא היכא דחזו לערובי מאתמול: **הא שמעתא.** דשמואל דאמר בשתי חצירות זו לפנים מזו שיוכל לבטל דריסת רגלם לחיצונה: **את אמרת ניהלן.** רב יוסף חלה ושכח תלמודו וקא מדכר ליה אביי תלמידו(ו): **אין ביטול רשות בחורבה.** בית מכאן ובית מכאן וחורבה ביניהן וב' הבתים פתוחים לה ואסור להשתמש בה אא"כ עירבו אין מבטלין רשותן זה לזה להתיר את האחד להכניס ולהוציא מביתו לחורבה דלא שרו רבנן ביטול רשות אלא בחצר שלפני הבית דאקילו בה רבנן דהוי עיקר תשמישתייהו התם: **מתוך שאוסרין.** בני פנימית על בני חיצונה משום דריסת הרגל מבטלין להם דריסת רגלם אם לא עירבו בני פנימית אפילו לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה ואוסרת שלא במקומה עד שתבטל: **אנא אמינא משמיה דשמואל הכי.** בתמיה: **והאמר שמואל אין לנו בעירובין.** להוסיף יותר: **אלא כלשון משנתנו.** ובמשנתנו (דף סט:) תנן אנשי חצר ששכח אחד מהם כו' נתנו לו רשותן כו' אלמא בחד חצר תנן ביטול ולא בשתי חצרות. והאי קיומא דאנשי חצר ולא אנשי חצירות לאו שמואל קאמר לה אלא רב יוסף קא דייק לה ממילתא דשמואל: **שהמבוי לחצירות כחצר לבתים.** במתניתין דפירקין היא(ז) וקא דייק שמואל בלישנא דחצירות ובתים ויליף מיניה לקמן(ח) דלא מיקרי מבוי להיות ניתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצירות פתוחין לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר: **אבל חורבה דחדא תשמישתא לתרווייהו.** ואסרי אהדדי אימא ליבטלו: **מתוך שאוסרין.** אם לא עירבה פנימית לעצמה דהויא רגל האסורה במקומה אפי' רבנן מודו דאוסרת שלא במקומה: **מבטלין.** דריסת רגלם לחיצונה ומותרין בני חיצונה לעצמן: **ופעמים אין מבטלין.** ואע"ג דאוסרין: **נתנו את עירובן בחיצונה.** כן דרך כשמערבין שתי חצירות יחד אותו עירוב שעירבו חצר זה לעצמה להתיר דיורין שבתוכה מוליכין לתוך חבירתה ואין עושין עירוב אחר: **שתיהן אסורות.** ולא מהני להו ביטול וטעמא מפרש לקמן ואזיל: **נתנו עירובן בפנימית.** בני חיצונה מוליכין עירוב שביניהן(א) המתוקן לחצירן ונתנוהו לתוך הפנימית: **שתיהן אסורות.** ואין ביטול מועיל: **פנימים מותרת.** על ידי ביטול שביטלו להן אותן בני חיצונה שנתנו עירובן לתוכה והרגילו עירובן להיחשב כדיורי פנימית ואוסרין עליהם משום דהויא רגל האסורה במקומה בשביל ההוא דשכח ולא עירב ואוסרת שלא במקומה הואיל והרגילה העירוב שם ומודה שמואל בהא דמבטלין אותו הרגל שהרגילו עירובן לתוך הפנימית ומשתריא פנימית לעצמה: **האי בר פנימית.** ששכח ולא נתן בעירוב למאן ניבטיל: **ליבטיל לבני פנימית.** רשות חצירו דתיהוי פנימית מיהא שריא לעצמה וחיצונה תיאסר מפני דריסת רגלו של זה שאסורה במקומה: **ליתא לעירובייהו גבייהו.** ולכשיבדלו מן החיצונה הרי הן בלא עירוב וכולן אוסרין זה על זה: **ליבטיל.** נמי דריסת רגלו לבני חיצונה ורשותו לבני חיצונה דאסתלק ליה לגמרי והרי כולן מותרין: **אין ביטול רשות.** מבן חצר זו לבן חצר אחרת לשמואל ואע"ג דאסר עלייהו. ואי קשיא ליבטלו בני פנימית רשות חצירן לגבי האי דלא עירב ויהא הוא רגל המותר במקומו דהא יחיד הוא ואינו אוסר על חיצונה ותשתרי חיצונה לאו מילתא היא דהא דכיון דבטלי רשותייהו לגביה הוי להו איהו רגל האסורה במקומה כדתנן(ט) נתנו לו רשותן הוא מותר והן אסורין ואסרי החיצונה ואע"ג דעירבו בהדה הא בטיל עירובייהו מכי איסתלקו להו מרשותא דפנימית ונהי דאין להן רשות להוציא מבתיהן לחצר מ"מ דריסת הרגל יש להן בפנימית ובחיצונה וא"ת יבטלו אף דריסת רגלם לחיצונה אין ביטול רשות מחצר לחצר: **איכא פנימית דאסרה עלה.** שהרי בטל העירוב בשביל זה והויא לה פנימית רגל האסורה במקומה דליתיה לעירובה לגבה: **ליבטיל לבני פנימית.** אף לבני פנימית: **האי בר פנימית למאן ניבטיל כו' איכא חיצונה דאסרה עלה.** שעירוב מרגילה לתוכה: **אין ביטול רשות מחצר לחצר.** כלומר אין ביטול רשות מבן חצר זו לבן חצר אחרת כיון דפנימית אסורה חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה שאוסרת עליה ועוד שאין עירובה אצלה:

שכח

אלא לאו דאתא בשבתא. להכי חשיב אין מערבין אפי' עירבו מאתמול לפי שאין הנכרי אוסר כי ליתיה כרבי יהודה מכל מקום כשבא הנכרי נתבטל העירוב לגמרי ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו ממנו אוסרין ואין מערבין קרינא ביה:

שהמבוי לחצירות כחצר לבתים. דייקינן מינה בסוף פירקין (ב) דאין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצירות פתוחים לתוכו שתי חצירות למבוי ושני בתים לחצר ומיהו בההוא שמעתא קאמר שמואל אפילו בית אחד וחצר אחת (ג)וחד מינייהו באחריתא:

כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו' שתיהן אסורות. וא"ת אביי דילי פליג עליה ואמר יש בטול מחצר לחצר הא בהדיא תנא הכי לקמן(ג) בסוף פירקין וי"ל דאביי הוה מפרש שתיהן אסורות עד שיבטל:

נתנו עירובן בחיצונה כו' האי בר פנימית למאן ניבטיל. הא פשיטא לן דכולן יכולין לבטל אצלו (ד) דהוא מותר למקומן ורבא לא איירי אלא בשריותא דהנך דעירבו:

ליבטיל לבני פנימית ליתא לעירובייהו גבייהו. דכיון שאין יכול לבטל לבני חיצונה משום שאין ביטול רשות מחצר לחצר לא מצי שקלי בני פנימית לעירובייהו בחיצונה דאסרי עלייהו ולא דמי להא דאמרינן כמי שהוליכוהו (לעיל דף מח:) רשות אחת משתמש לשתי רשויות ואין שתי רשויות משתמשות לרשות אחת מפרש ר"ת דכשנתנה אמצעית עירובה בזו ובזו מותרת עם שתיהן ושתיהן אסורות עמה דהתם כל חיצונה וחיצונה לעצמה מותרת במקומה אבל הכא דבני חיצונה נמי (ה) אסרי במקומן מפני הפנימית שלא עירבו לאוסרת עליהם אתו איניהו נמי ואסרי אלירן נמי לבני הפנימית כמו שעירבו עמהם ובטל עירובן:

שכח

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ג מהלכות עירובין הל"ה סמג עשין א טור שו"ע או"ח סימן שפא סעיף ג:

לז ב מיי' שם ושו"ע שם סעיף ג:

◆

רבינו חננאל

אלא לאו דאתא גוי בשבת וקאמר אוסרין ואין מבטלין. והאי ביטול שכירות היא, דהא כבר אמר בתחילת פרקין אין עירוב מועיל במקום גוי ואין ביטול רשות מועלת במקום גוי עד שישכיר ש"מ. ואע"ג דתהי בה ר' אלעזר הילכתא כר' יוחנן דקיימא לן שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. מסקנא דשמעתין כל פונדק או חצר כיוצא בו דמשכיר יכול לסלוקי הני דיירי ביה כל אימת [שרוצה], שוכר ישראל מן המשכיר וקני ליה רשותיה ושרי להו לכולהו ישר' דיירי התם לעירובי ולטלטולי, ושוכרין אפי' בזוזא אי לא הוה גוי התם מבעוד יום כר' יוחנן. ואי לא הוה יכיל לסלוקינהו צריך לשכור מן הדיורין. הא דאמר שמואל אין לנו בעירובין אלא כלשון משנתנו, ואמרינן לה בה דתנן אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב כו'. ש"מ דבחצר אחת יכולין לבטל, אבל בשתי חצירות זו לפנים מזו ושכח אחד מהם ולא עירב. אין יכול לבטל דהא חצר שנינן ולא חצירות. ודחינן לא כי אמרה שמואל אהא אמרה, דתנן שהמבוי לחצירות כחצר לבתים, פי' בעינן במבוי חצירות להתירו בלחי וקורה. אבל אם אין במבוי אלא חצר אחת לא. כלשון משנתינו דתני חצירות. גופה אמר שמואל אין ביטול רשות מחצר לחצר ואין ביטול רשות בחורבה, ור' יוחנן אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר ויש ביטול רשות בחורבה. וקיימא לן כר' יוחנן. וכי פליגי בשתי חצירות ופתח א' ביניהן. אבל בשתי חצירות זו לפנים מזו מתוך (שאסורין) [שאוסרין] זו על זו מבטלין. בא רבין ואמר אפילו שתי חצירות זו לפנים מזו פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין, כיצד נתנו עירובן בחיצונה כו'. נשאר לי לכתוב בכאן פי' הא דאמר רבא פעמים מבטלין ופעמים אין מבטלין. כיצד כו' ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב שתיהן אסורות (דהא) [ואין] מבטלין, [ד]בר פנימית למן יבטל, בא לפני פנימית ליתיה לעירוב גבייהו, יבטל לבני החיצונה אין מבטלין מחצר לחצר. דברי אביי ורבא לפרושי טעמא דשמואל אינון. ויש מי שאומר מדשקלי וטרו אביי ורבא לתרוצי טעמא דשמואל, ש"מ הלכתא כוותיה. מיהו אנן קבלינן דהילכתא בהני כולהו שמעתא כר' יוחנן שאפילו שתי חצירות שיש בכל אחת מהן כמה בתין וכמה דיורין ופתח אחד ביניהן, כשם שמבטל אחד מבני חצר רשותו לבני חצירו, כך יש לו לבטל אפי' מחצר לחצר אחרת. דהא רב חסדא ורב ששת אליבא דר' יוחנן בעו ופשטי.

מסורת הש"ס

א) [לעיל י. וש"נ], ב) [שם], ג) [לקמן סז. סח. עה:], ד) לקמן עד., ה) [לקמן עג:], ו) [לקמן עה:], ז) [נדרים מה.], ח) [לקמן עג:], ט) [דף עד.], י) [לקמן דף סט:], כ) עי' בתשו' הגאון ח"צ סימן י"ד פירוש דברי התוס' אלו.

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נתנו עירובן וכו' שביניהן המתוקן לחצירן: (ב) תוס' ד"ה שהמבוי וכו' בסוף פירקין. נ"ב רלא דף עד ע"א: (ג) ד"ה כיצד וכו' בהדיא תנן הכי לקמן. נ"ב ריש דף עה: (ד) ד"ה נתנו וכו' לבטל אצלו ויהא הוא רגל מותר במקומו ורבא לא איירי: (ה) ד"ה לבטיל וכו' חיצונה נמי אסירי במקומן:

◆

גליון הש"ס

גמ' ור"י אמר יש ביטול רשות מחצר לחצר. ע"ל דף סב ע"א תוספות ד"ה אם כן:

◆

מוסף רש"י

לא שמיע לי הא שמעתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, וחלה רב יוסף ונעקר תלמודו וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו זוכר לאותה שמועה מתמיה ואלו תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואביי תלמידו מזכירו (נדה לט. ע"פ נדרים מא.). את אמרת ניהלן. קודם חולייך (נדה לט.). שהמבוי לחצרות כחצר לבתים. כשם שאסור להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שיתוף, ולא תימא דלא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שניהן רשויות של רבים הן (לקמן עג.).